

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้ การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ENHANCING LEARNING ACHIEVEMENT AND DESIRABLE CHARACTERISTICS IN LIVING WITH
SUFFICIENCY THROUGH COMMUNITY-BASED LEARNING AMONG GRADE 7 STUDENTS.

กัญญาณี หลอดทอง¹, ศิริพร พึ่งเพชร²

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล^{1,2}

Kanyani Lotthong¹, Siriporn Phuengphet²

Vongchavalitkul University^{1,2}

Corresponding Author E-mail : kanyani_lot@vu.ac.th¹, siriporn_phu@vu.ac.th²

(Received : September 10, 2025; Edit : September 18, 2025; accepted : September 18, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง อยู่ในระดับดีเยี่ยม

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were: (1) to compare the learning achievement among Grade 7 students before and after instruction using a community-based learning approach; (2) to compare the students' post-learning achievement with the 70% criterion; and (3) to examine the desirable characteristics in living with sufficiency among Grade 7 students after instruction using the community-based approach. The sample consisted of 28 Grade 7/1 students from Ban Chorhor School, Chorhor Subdistrict, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province, during the 2024 academic year. They were selected using cluster random sampling. . The research instruments included: (1) a lesson plan; (2) a 30-item multiple-choice achievement test; and (3) an evaluation form for desirable characteristics in living with sufficiency. The academic achievement using community-based learning management after studying was significantly higher than before studying at the .05 level, higher than the 70% criterion, and the desirable characteristics of sufficiency living were at an excellent level.

Keywords : Community-based learning management, Academic achievement, desirable characteristics in living with sufficiency.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลายในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาประเทศจึงมุ่งพัฒนาให้นักเรียนทุกคนมีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 (สำนักเลขาธิการแห่งชาติ, 2557) โดยสถานศึกษาทุกระดับการศึกษามุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ ตำราเรียน รวมถึงนวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความเป็นท้องถิ่น และการนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วม นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้ประกาศนโยบายที่เน้นการส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยมุ่งสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในความเป็นท้องถิ่นของตนเองผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Active Learning) พร้อมปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อชุมชนและวิถีชีวิตในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการดำรงชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนให้เป็นกำลังสำคัญของชาติให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่มีความสำคัญทางด้านร่างกายความรู้ และคุณธรรม การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของชาติในอนาคต ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมรวมทั้งเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการศึกษานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ที่สามารถช่วยให้นักเรียนนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดพร้อมปลูกฝังจิตสำนึกในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันเพื่อเสริมสร้างการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมชุมชน โดยเน้นการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การสำรวจและสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน แต่ละสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) แม้ว่านโยบายระดับชาติจะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ในแนวทางปฏิบัติที่โรงเรียนบ้านจ้อหอ ยังคงประสบปัญหาในการแปลงนโยบายดังกล่าวสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2566 ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ส21103) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านจ้อหอ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 58.5 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 และพบว่า การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนทุกคนต้องผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนด พบว่า ร้อยละ 80 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านจ้อหอ, 2567 : 6) จากการสำรวจปัญหาดังกล่าวของฝ่ายบริหารวิชาการ พบว่า การจัดการเรียนการสอนในสาระเศรษฐศาสตร์ สาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนในสาระเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่เน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์มหภาค ซึ่งยากต่อความเข้าใจของนักเรียน และการใช้วิธีการบรรยายและท่องจำที่ขาดการลงมือปฏิบัติหรือเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ดึงดูดความสนใจ ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง เช่น นักเรียนบางส่วนขาดความตระหนักในเรื่องการใช้จ่าย การเก็บออม และการจัดการขยะ รวมถึงขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ จากปัญหาดังกล่าวการสอนที่เน้นการบรรยายและเนื้อหาใกล้ตัวของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานจึงเป็นนวัตกรรมการสอนที่เข้ามาตอบโจทย์โดยตรง เพราะเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในบริบทใกล้ตัว โดยบูรณาการกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่ส่งเสริมทั้งความเข้าใจเนื้อหาและการปลูกฝังคุณลักษณะอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนในด้านความรู้ ทักษะ และจิตสำนึกให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โรงเรียนบ้านจ้อหอ, 2567 : ออนไลน์)

เมื่อศึกษาเอกสารงานวิจัยที่ทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานเป็นการเรียนรู้โดยการบริหารสังคม การเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับชุมชน นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน เช่น การศึกษาหัตถกรรม การทำมาหากิน หรือปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกับครูและคนในชุมชน เพื่อส่งเสริม

การเรียนรู้ที่บูรณาการกับเนื้อหาหลักสูตร ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานของ (Owens & Wang, 1996 : .6) ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เตรียมความพร้อม (Preparing) วางแผนศึกษาคัดเลือกชุมชน 2) ดำเนินการ (Action) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล 3) การสะท้อนกลับ (Reflection) สรุปและอภิปรายผลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) เผยแพร่สู่สาธารณะ (Demonstration and celebration) ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนธิป รัตนพันธ์, 2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning : CBL) บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพ่วงพรมครววิทยาผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ (กิตติภา อันพิมพา, 2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ปัญหาชุมชนและสังคมที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยในฐานะปฏิบัติการสอนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านจอหอ พบว่าการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานสามารถช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน โดยมีการบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชาและการเรียนรู้จากชุมชน ซึ่งนักเรียนจะได้ลงพื้นที่สำรวจชุมชนและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

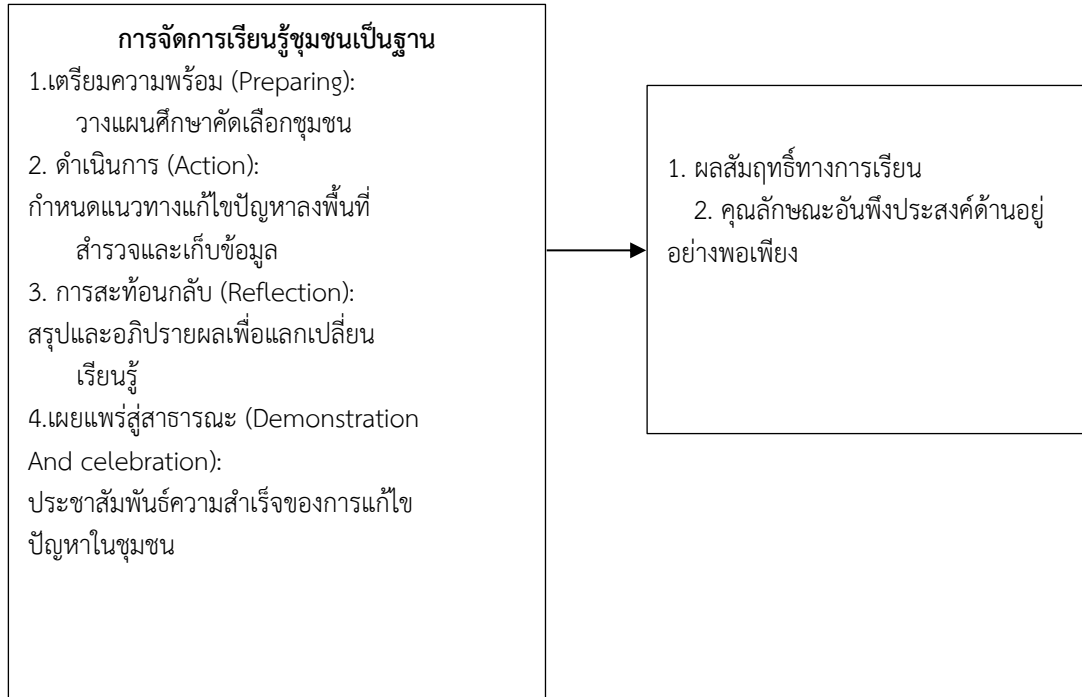
1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน โดยยึดขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน จากแนวคิดของ (Owens & Wang, 1996 : 6) ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน นำมาจัดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน สูงกว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน สูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2567 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำนวน 2 ห้องเรียน โดยมีนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งสิ้น 58 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2567 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 28 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เนื่องจากจัดห้องเรียนแบบคลัสเตอร์

ตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 แผน ใช้เวลา 8 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงหลังการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 2 แผน ใช้เวลา 8 ชั่วโมง
 - 1.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านจอหอ และหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 - 1.2 ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ชีวิตเป็นสุขเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ โดยทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2 แผน รวมทั้งหมด 8 ชั่วโมง
 - 1.3 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท
 - 1.4 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบการวิเคราะห์ตัวชี้วัดสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ ความสอดคล้องและสัมพันธ์ของจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรม เนื้อหา และระยะเวลาในการจัดกิจกรรม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
 - 1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในด้านหลักสูตรและการสอน การสอนด้านสังคม และการวัดและประเมินผล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท วิเคราะห์ความเหมาะสมจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ เกณฑ์ค่าความเหมาะสมเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 จึงถือว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 126) ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77
 - 1.6 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านจอหอจำนวน 28 คน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านจอหอเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ หลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบทดสอบ เทคนิคการเขียนข้อสอบ การวัดประเมินผล และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อคัดเลือกข้อใช้จริง 30 ข้อ
 - 2.3 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้ภาษา ในการตั้งคำถามให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด
 - 2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้านความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50 ขึ้นไป เกณฑ์การประเมิน (ไพศาล หวังพานิช, 2563 : 137)
 - 2.5 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 32 คน เนื่องจากนักเรียนเคยเรียนรู้เรื่องดังกล่าวมาก่อน
 - 2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์ทั้งฉบับเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ และคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ที่มีค่า 0.20 - 0.80 และเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 -

1.00 และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นจากสูตร KR – 20 ได้ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับ 0.94

2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้จริงกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 ข้อ

3. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

3.1 ผู้วิจัยนำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยเป็นแบบประเมิน มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ของ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 3)

3.2 ผู้วิจัยนำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และมีความครอบคลุมของข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องวัด

3.3 ผู้วิจัยนำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบความ ถูกต้องเหมาะสม และความชัดเจนครอบคลุมของข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เกณฑ์การประเมินผล (ไพศาล ทวีพานิช, 2563 : 137) พบว่า แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง มีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างประเมิน 0.67 – 1.00

3.4 นำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ไปใช้จริงกับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยกับนักเรียนให้ทราบถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ และการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

2. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยดำเนินการสอนตามการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานกับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งหมด 2 แผน 8 ชั่วโมง จำนวนนักเรียน 30 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

4. ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)

5. ผู้วิจัยดำเนินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงโดยมีการประเมิน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 และประเมินครั้งที่ 2 เมื่อสิ้นสุดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เพื่อสรุปผลการประเมิน ตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการสอนในครั้งถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

1. คำนวณผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานโดยมี ค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 14.93) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.86) และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 24.36) และค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 2.37)

2. ตรวจสอบการแจกแจงแบบโค้งปกติของคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ Kolmogorov-Smirnov test พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่า Sig = .054 ซึ่งมากกว่า .05 พบว่ามีการแจกแจงแบบโค้งปกติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่า Sig = .139 ซึ่งมากกว่า .05 พบว่ามีการแจกแจงแบบโค้งปกติ จึงใช้ T-test For Dependent และ T- test One Sample

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ก่อนและหลัง ได้รับการจัดการเรียนรู้สถิติทดสอบ (T-test For Dependent) ในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

4. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน เทียบกับ เกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติทดสอบ (T- test One Sample)

5. วิเคราะห์แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนหลังได้รับ การจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 2.51) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.50) อยู่ในระดับดีเยี่ยม

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวมีการทดลองก่อนและหลัง One Group-Pre-Test & Post-Test Design ผู้วิจัยจึงใช้ Kolmogorov-Smirnov test เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 30 พบว่าคะแนนก่อน เรียนและหลังเรียน มีการแจกแจงแบบโค้งปกติ จึงใช้ T-test for Dependent Sample และ T-test One Sample ในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	เต็ม (30)	ร้อยละ	เต็ม (30)	ร้อยละ	เต็ม 30	ร้อยละ
1	12	40.00	24	80.00	12	40.00
2	15	50.00	23	76.67	8	26.67
3	16	53.33	25	83.33	9	30.00
4	14	46.67	26	86.67	12	40.00
5	12	40.00	21	70.00	9	30.00
6	14	46.67	23	76.67	9	30.00
7	15	50.00	26	86.67	11	36.67
8	15	50.00	27	90.00	12	40.00
9	17	56.67	25	83.33	8	26.67
11	14	46.67	22	73.33	8	26.67

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	เต็ม (30)	ร้อยละ	เต็ม (30)	ร้อยละ	เต็ม 30	ร้อยละ
12	15	50.00	25	83.33	10	33.33
13	17	56.67	28	93.33	11	36.67
14	14	46.67	25	83.33	11	36.67
15	15	50.00	23	76.67	8	26.67
16	16	53.33	26	86.67	10	33.33
17	13	43.33	22	73.33	9	30.00
18	18	60.00	29	96.67	9	30.00
19	14	46.67	21	70.00	7	23.33
20	15	50.00	21	70.00	6	20.00
21	16	53.33	22	73.33	6	20.00
22	12	40.00	23	76.67	11	36.67
23	15	50.00	25	83.33	10	33.33
24	14	46.67	26	86.67	12	40.00
25	17	56.67	23	76.67	6	20.00
26	18	60.00	28	93.33	10	33.33
27	19	63.33	28	93.33	9	30.00
28	13	43.33	24	80.00	11	36.67
$\bar{x}$	14.93	49.76	24.36	81.19	9.36	31.19
S.D.	1.86		2.37		1.85	

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ก่อนเรียน

มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 14.93 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 24.36 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของก่อนเรียนมีค่า เท่ากับ 1.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังเรียนมีค่า เท่ากับ 2.37 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 49.76 และหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 81.19 โดยนักเรียนมีคะแนนความก้าวหน้าเฉลี่ย เท่ากับ 9.36 หรือคิดเป็นร้อยละ 31.19

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้
ชุมชนเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้
การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	คะแนนตาม เกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
หลังเรียน	28	21	24.36	2.37	7.476*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ตัวชี้วัดที่ 1) ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ เหตุผลรอบคอบ มีคุณธรรม และตัวชี้วัดที่ 2) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รายการประเมิน ตัวชี้วัด	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1.ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม						
1.1 ใช้ทรัพย์สินของ ตนเอง	2.49	0.55	ดี	2.57	0.50	ดีเยี่ยม
1.2 ใช้ทรัพย์สิน ส่วนรวม	2.42	0.65	ดี	2.56	0.50	ดีเยี่ยม
1.3ปฏิบัติตนและ ตัดสินใจด้วยความ รอบคอบมีเหตุผล	2.40	0.52	ดี	2.55	0.51	ดีเยี่ยม
1.4 ไม่เอาเปรียบ ผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่น เดือดร้อนพร้อมให้อภัย เมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด	2.61	0.49	ดีเยี่ยม	2.81	0.40	ดีเยี่ยม
2.มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข						
2.1 วางแผนการ เรียนการทำงานและการ ใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐาน ความรู้ และข้อมูล	2.24	0.51	ดี	2.68	0.47	ดีเยี่ยม
2.2 รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของ สังคมและสภาพแวดล้อม	2.38	0.49	ดี	2.46	0.50	ดี
รวม	2.42	0.53	ดี	2.60	0.48	ดีเยี่ยม
ภาพรวมครั้งที่ 1-2	2.51	0.50	ดีเยี่ยม			

จากตารางที่ 3 พบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม โดยมีค่าเฉลี่ย 2.51 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 2.81 อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ลองลงมา วางแผนการเรียนทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานความรู้และข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 2.68 อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และการใช้ทรัพย์สินของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 2.57 อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปสาระสำคัญเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านประสบการณ์ตรง จากการลงมือปฏิบัติจริงโดยเชื่อมโยงความรู้กับบริบทของชุมชน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พร้อมทั้งฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางพัฒนาทรัพยากรเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หรือการร่วมกันหาวิธีแก้ไขปัญหาค่าชุมชนกำลังเผชิญ กระบวนการนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงทักษะการสื่อสาร หลังจากนั้นนักเรียนจะได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์เพื่อขยายผลการเรียนรู้สู่สังคม ซึ่งเป็นการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมและเรียนรู้ร่วมกัน เพราะผู้วิจัยได้มีการออกแบบกิจกรรมขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง พร้อมทั้งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ผ่านการเรียนรู้บนพื้นฐาน ความพอประมาณ เช่น นำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่มีมูลค่านำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง ความมีเหตุผล เช่น สามารถนำมาใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ลดการเผาขยะมูลพิษ และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เช่น ไม่ต้องซื้อวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน รู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจอยากจะเรียนรู้ และเกิดแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น โดยนำแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานของ (Owens & Wang 1996 : 6) มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม (Preparing) นักเรียนศึกษาปัญหาของชุมชนแล้วร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา ใครที่ได้รับผลกระทบบ้าง และหาแนวทางแก้ไขปัญหโดยบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดังแนวคิดของ (สุมาลี ชัยเจริญ, 2557) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากชุมชน เพื่อมาช่วยพัฒนาความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต โดยมีพื้นฐานการเรียนรู้สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) สถานการณ์ 2) แหล่งเรียนรู้ 3) ฐานการช่วยเหลือ 4) การโค้ช 5) การร่วมมือแก้ไข ขั้นที่ 2 ดำเนินการ (Action) นักเรียนแต่ละกลุ่มลงชุมชนเพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชน พบว่า ในพื้นที่ชุมชนที่นักเรียนลงไปสำรวจส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีปราชญ์ชุมชนด้านจักสาน ด้านแพทย์แผนไทย เป็นต้น นักเรียนพบปัญหาของชุมชนนี้ว่ามีใบไม้ร่วงหล่นหรือมีขยะที่เกิดจากใบไม้และใบมะม่วงเป็นจำนวนมาก จึงได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการแก้ไขด้วยการนำขยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยการจักสานไม้ไผ่ โดยใช้ปราชญ์ชุมชนมาร่วมในการแก้ปัญหาด้วยการสอนวิธีการจักสาน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ (Bedri et al, 2017) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานเกิดจากประสบการณ์ที่แท้จริงที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การพูดคุยกับปราชญ์ชุมชน และการประชุม จึงส่งผลให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากชุมชนได้อย่างแท้จริง ขั้นที่ 3 การสะท้อนกลับ (Reflection) นักเรียนแต่ละกลุ่มสะท้อนคิดประสบการณ์ที่ได้ลงพื้นที่ชุมชน เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากการเขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ลงบนกระดาษโพสต์อิทนำไปติดบนป้ายนิเทศ จากนั้นนำมาแลกเปลี่ยนและแบ่งปันร่วมกันภายในชั้นเรียน กิจกรรมนี้เป็นการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ในชุมชน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ ขั้นที่ 4 เผยแพร่สู่สาธารณะ (Demonstration and celebration) นักเรียนนำความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาในชุมชนที่สร้างขึ้นเป็นชิ้นงาน เช่น ตะกร้าสานจากไม้ไผ่ ซึ่งไม้ไผ่ที่นักเรียนนำมาทำเป็นตะกร้านั้นเกิดจากปัญหาที่ภายในชุมชนของนักเรียนมีกอไม้ที่สูงและปกคลุมไปทั่วท้องถนนทำให้การเดินทางสัญจรไปมาภายในชุมชนไม่สะดวกนักเรียนจึงมีการนำไม้ไผ่มาทำเป็นเครื่องจักสานและสามารถใช้ประโยชน์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ จากนั้นนักเรียนมีการนำผลงานประชาสัมพันธ์ผ่านทาง (TikTok) เพื่อให้ครู เพื่อนนักเรียน และคนในชุมชนได้รับรู้ผ่านทางสื่อออนไลน์ และเพื่อถ่ายทอดแนวทางแก้ไขปัญหที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขและพัฒนาชุมชน และทำให้ชุมชนมีรายได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนาธิป รัตนพันธ์, 2567) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐานบูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพวงพรหมครวิทยา ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ

(กิตติภา อัมพิมพา, 2564) ที่ทำการวิจัยเรื่องศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐานเรื่อง ปัญหาชุมชนและสังคมที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องปัญหาในชุมชนและสังคม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานอย่างครบถ้วน ซึ่งนักเรียนให้ความสนใจในการศึกษาหาความรู้จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชน เนื่องจากการเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริงและประสบการณ์ตรงในบริบทของชุมชน เช่น วิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปัญหาที่เกิดขึ้นชุมชน ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับชุมชนของตนเอง การลงพื้นที่สำรวจชุมชนเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย ทั้งการสำรวจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล จึงส่งผลให้นักเรียนเข้าใจการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ เช่น การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การนำไม้ไผ่มาทำเป็นตะกร้าสานจากไม้ไผ่ ความมีเหตุผล เช่น มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ศึกษาความเป็นไปได้ก่อนลงมือปฏิบัติ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นขณะการทำงาน เพื่อเป็นการปรับตัวให้ได้ในทุกสถานการณ์ ทั้งนี้ นักเรียนดำเนินการภายใต้เงื่อนไขความรู้ เช่น การค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือการสอบถามปราชญ์ชุมชน และมีเงื่อนไขคุณธรรม เช่น มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ (ทรงศักดิ์ สุริโยธินและคณะ, 2562) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการโดยบูรณาการบริบทของชุมชนกับการเรียนรู้ในห้องเรียน ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเอง และความรู้สึกรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่พลเมือง ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการเรียนรู้ทางสังคม และวัฒนธรรม และเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (รัตนภรณ์ อินทร์ฉลาดและสิรินาถ จงกลกลาง, 2567) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมรรถนะการจัดการตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 75 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 90.91 ของนักเรียนทั้งหมด

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานการประเมินครั้งที่ 2 สูงกว่าครั้งที่ 1 ในข้อการไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำความผิดพลาด อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ทั้งนี้เนื่องมาจาก โรงเรียนบ้านจอหอได้มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเน้นการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง ปฏิบัติตนตามทางสายกลางและพัฒนาไปตามขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล มีการพิจารณาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น นำไปสู่เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งการจัดการเรียนแบบชุมชนเป็นฐานนักเรียนจะได้แก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับชีวิตและสภาพแวดล้อมรอบตัว คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงจึงเป็นแนวคิดหลักที่นักเรียนต้องดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่แสดงความคิดเห็นว่า การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ต้องมุ่งสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในความเป็นท้องถิ่นของตนเอง ผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ปฏิบัติ (Active Learning) พร้อมปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อชุมชนและวิถีชีวิตในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศาล เครือลิต ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาพรวมมีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 70.51

จากข้อค้นพบเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนของตนเอง มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์

สูงสุด รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องชุมชนในการลงพื้นที่สำรวจชุมชน เพื่อเป็นการดูแล และรักษาความปลอดภัยของนักเรียน

1.2 ครูควรมีการวางแผนและเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้แบบลงพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการมีจิตสำนึกในการอยู่อย่างพอเพียง

1.4 ครูควรจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เช่น กิจกรรม อภิปรายข่าวสารสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: ที.เอส.บี. โปรดัก
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติภา อ้นพิมพ์. (2564). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องปัญหาในชุมชนและสังคม ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทรงศักดิ์ สุริโยธิน, และคณะ. (2562). **การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาแห่งชาติ.
- ธนาธิป รัตนพันธ์. (2567). **ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning : CBL) บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน พ่วงพรมครววิทยา**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2567 จาก <https://so16.tci-thaijo.org/index.php/EJ-NSTRU/article/view/752>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10)**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ไพศาล หวังพานิช. (2563). **เอกสารประกอบการสอนวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา**. นครราชสีมา:มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- รัตนารณ อิ่นทรฉลาด และ สิรินาถ จงกลกลาง. (2567). **ผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมรรถนะการจัดการตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. วารสารราชพฤกษ์. นครราชสีมา.
- โรงเรียนบ้านจอหอ. (2567). **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2566 ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ส 21103) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2567 จาก <http://banjoho.ac.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560**. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2567 จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักเลขาธิการแห่งชาติ. (2557). **รายงานการวิจัย แนวทางการพัฒนาศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2557). **การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. ขอนแก่น. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- Bedri et al. (2017). **Community-based learning: A primer**. Irish Journal of Academic Practice, 6(1). Article 5. Retrieved from [doi:10.21427/D7F143](https://doi.org/10.21427/D7F143).
- Owens, & Wang. (1996). **Community-Based Learning: A Foundation for Meaningful Educational Reform**.